

Remissyttrande

Utbildningsdepartementet:

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer:

U2024/02591

Remissyttrande gällande Regeringens utredning ”Fler vägar till arbetslivet”.

Stockholm 2025-05-22

1. Inledning

Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar nästan 6 000 medlemsföretag med runt 8 600 arbetsställen, huvudsakligen hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer, museer samt turist- och eventföretag. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

Med grund i Regeringens utredning ”Fler vägar till arbetslivet” önskar Visita härmed inkomma med ett remissvar.

Besöksnäringen har under många år haft kompetensbrist. Kompetensbristen förstärktes efter pandemin, då många medarbetare i våra medlemsföretag blev uppsagda och sökte sig till andra branscher. Till följd av detta har bristen gått från att främst handla om brist på personal till att i högre grad vara en brist på kompetens i form av yrkeskompetens som främst lärs ut på gymnasienivå.

Besöksnäringen är en viktig jobb- och integrationsmotor eftersom det är den bransch där många unga får sitt första arbete och där nyanlända ofta får sitt första jobb på svensk arbetsmarknad. Det är en bransch där man i många roller ges möjligheten att lära sig jobbet på arbetsplatsen. Det är därför av största vikt att det finns utbildningar på alla nivåer som säkerställer att det finns kompetenta medarbetare.

Företagens anställningsbehov och inflytande bör vara grunden i alla insatser som ska leda till jobb. För att stärka utbildningarnas relevans, kvalitet och effektivitet behöver företag och bransch få ett reellt inflytande där de kan påverka yrkesutbildningarnas innehåll och utformning på ett bättre sätt än idag.

Oavsett utbildningsform bör samma princip även gälla för alla utbildningar med syfte att leda till arbete. Arbetsmarknadens behov av kompetens måste vara styrande. Därför anser Visita att samverkan med det lokala näringslivet är avgörande.

2. Sammanfattning

Visita välkomnar denna utredning och ser positivt på att man ser över hur ungdomar som idag har svårt att klara övergången mellan grundskola och gymnasium ska ges bättre möjligheter att ta sig vidare, antingen genom utbildning eller ut i arbetslivet. Andelen 16-åringar som varje år, på grund av en misslyckad grundskola, inte kan fortsätta med studier på gymnasiet är alldeles för stor.

Visita har sedan utredningens start följt dess direktiv och utveckling med stort intresse. Vi har vid flera tillfällen fått möjlighet att ge våra synpunkter på delar av utredningen, vilket vi uppskattar.

Vi ser positivt på att utredningen betonar samverkan med branscherna och att utbildningarnas kvalitet höjs genom att de utformas utifrån branschens behov av anställningsbarhet. Vidare anser vi, liksom utredningen, att huvudmannen ska ta hänsyn till planering och dimensionering av utbildningarna, så att näringslivets behov av kompetent arbetskraft tillgodoses.

Det är positivt att utredningen föreslår att delar av utbildningarna ska äga rum på arbetsplatser och avslutas med yrkesprov utformade av branschen.

Vi ser även positivt på att utredningen föreslår en större likhet i behörighetskraven mellan olika gymnasieprogram.

Samtidigt vill Visita påpeka att även om besöksnäringen anställer ungdomar på deras första jobb och är villig att låta nyanställda lära sig jobbet på arbetsplatsen, krävs det mycket annat av de individer som söker sig till vår bransch utan rätt yrkesutbildning. Våra medlemsföretag ser, liksom de flesta företagare i näringslivet, att en gymnasieexamen är avgörande för att få en anställning och klara av de mer kvalificerade yrkesuppgifterna.

Visita delar inte utredningens uppfattning att en ny yrkesutbildning på gymnasial nivå i sig är lösningen på problematiken det innebär i och med att så många elever lämnar grundskolan och saknar behörighet till gymnasiet. Förutom yrkeskunskaper krävs även andra färdigheter för att utföra och lösa arbetsuppgifter – både självständigt och i samverkan med andra – samt för att möta gäster, vilket är kärnan i vår näring. Här behövs språkkunskaper, problemlösningsförmåga och andra kompetenser som först utvecklas i grundskolan och sedan fördjupas i gymnasiet.

Visita menar att en yrkesutbildning inte alltid är lösningen på en misslyckad skolgång. I många fall handlar det snarare om en brist på förtroende för skolan och utbildningssystemet. Denna grupp elever menar vi är en allt för heterogen grupp för att endast ett system ska fungera. Den tilltro som utredningen sätter till att hela denna grupp elever kommer att lyckas enbart genom att erbjudas en praktisk utbildning är enligt oss inte rätt väg framåt. Som utredningen föreslår så ska yrkesutbildning ske i samverkan med branschen. Det är genom samverkan en yrkesutbildning ger de kunskaper och färdigheter som leder till anställningsbarhet.

Vi ser flera andra möjligheter, exempelvis ett förbättrat stöd till grundskolan för att eleverna ska vara bättre rustade inför en gymnasieutbildning. Vi ser även potential i förbättrade introduktionsprogram, där yrkesintroduktionen skulle kunna stärkas genom att inkludera flera av utredningens förslag inom den befintliga utbildningsformen.

Nedan lämnar Visita mer övergripande synpunkter på de delar av utredningen som vi anser viktigast för vår näring.

I övrigt står vi i huvudsak bakom det remissvar som Svenskt Näringsliv lämnat.

3. Övergripande synpunkter

Kap.5 Förslag om yrkesämnen som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

5.1 Nationella yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska införas

Visita motsätter sig utredningens förslag att införa nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasieprogram. Som nämnts ovan så ser vi hellre att dagens introduktionsprogram, och då främst det som idag kallas yrkesintroduktion förbättras och att de yrkeskunskaper en elev får på dessa program ska vara av branschen nationellt fastställt.

Visita är öppen för att man som Svenskt Näringsliv föreslår i sitt remissvar kan skapa utbildningar för denna målgrupp elever som är utformade utifrån de sektorer som näringslivet delas in i. Vi vill dock poängtera att dessa inte får leda till utbildningar som saknar efterfrågan och som inte leder till anställningsbarhet. Våra medlemmars behov av kompetens och yrkesskicklighet finns fastställda i dagens yrkespaket som används i vuxenutbildningen och det är viktigt att dessa ramar följs för att säkerställa elevens anställningsbarhet.

I ett sådant förslag ser vi möjligheter till en bred sektorsvis ingång vid start av utbildning, för att därefter välja att påbörja utbildning mot en yrkesutgång som endera eleven avslutar inom de tre åren eller har möjlighet att fullfölja längre fram i livet.

Visita delar Svenskt Näringslivs ståndpunkt att denna utbildning ska utgöra grund för yrkesverksamhet eller fortsatta studier på ett nationellt yrkesprogram.

5.1.1

Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska införas i gymnasieskolan

Förslag: Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska införas i gymnasieskolan, i första hand för elever som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng. De nya yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet.

Visita anser att det nya programmet endast ska erbjudas de elever som ej är behöriga till ett nationellt program. Visita anser att det är av största vikt att de ämnen som ska ingå är desamma som i dagens yrkesprogram. För att uppnå en yrkesroll inom våra program samt vara anställningsbar krävs samma innehåll. Dessa ämnen ska efter en avklarad utbildning ha kvalifikationer på SeQf nivå 4.

5.1.2

Yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng ska vara nationellt utformade

Förslag: De yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska beslutas nationellt och därmed vara nationella program.

Visita anser att dessa nya utformade yrkesprogram ska beslutas nationellt och behöver ha en än mer tydlig styrning från branschen. Lokala avvikelser kan inte tillåtas. Det är även av största vikt att dessa utbildningar har tydliga strukturer som reglerar i vilken ordning olika kurser ska och kan läsas. Detta för att möjliggöra för individer att kunna genomföra en smidig övergång till ett yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng. Eller att vid senare tidpunkt fullfölja yrkesutbildning via exempelvis komvux.

5.1.3

De nya yrkesutbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Förslag: De nya yrkesutbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng. Som konsekvens ska dagens yrkesprogram benämnas yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng. När högskoleförberedande program och yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng omnämns tillsammans benämns de: nationella program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng.

Visita motsätter sig att det ska finnas två yrkesprogram som enbart särskiljs genom antal gymnasiepoäng. Gymnasieskolans poängsystem är idag varken välkänt eller intuitivt för

elever, vårdnadshavare eller arbetsgivare. Detta kommer att medföra en förvirring, i första skedet för elever och vårdnadshavare som ska söka och välja och därefter för arbetsgivare som ska förstå skillnaden mellan två program som båda leder mot samma yrke. Visita bedömer att detta kommer medföra att attraktionskraften för yrkesutbildningar kommer att sänkas ytterligare vilket kommer få stora negativa konsekvenser för våra medlemsföretag som redan idag har stora utmaningar att finna den kompetens och yrkesutbildad personal som krävs för att driva ett lönsamt företag som kan utvecklas och växa. Visita föreslår att dagens yrkesprogram och högskoleförberedande program byter namn till gymnasieprogram. Liksom idag med olika inriktningar och utgångar. Detta av två för oss självklara anledningar.

1. Då alla gymnasieprogram ger högskolebehörighet så är namnet "högskoleförberedande" i dagsläget missvisande och vilseledande för att tro att yrkesprogram ej kan förbereda inför högre studier.
2. Visita vill tro att alla program leder till ett yrke, oavsett om du kan utföra det direkt efter gymnasiet och en yrkesutbildning eller att du behöver studera vidare för att nå målet för ett yrke som kräver högre utbildning så som exempelvis läkare, jurist eller ingenjör.

Visita förespråkar ett livslångt lärande där intresse och nyfikenhet för vidareutbildning och kompetensutveckling kommer att bli än viktigare inom hela arbetsmarknaden. Idag finns andra vägar för kunskapsinhämtning och vidareutveckling exempelvis genom yrkeshögskola. Vilka kompetenser som kommer att behövas i framtiden är svåra att förutse, därför behövs en bredare grund oavsett vilket gymnasieprogram du väljer.

5.2

Målgruppen för yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

5.2.1

Yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng vänder sig till elever som vill läsa en yrkesutbildning men som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng

Förslag: Yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska stå öppna för ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng men från grundskolan har godkända betyg i minst tre ämnen. De står dock inte öppna för ungdomar som ska erbjudas språkintröddning.

Visita ser svårigheter i att en elev som enbart har tre godkända betyg från grundskolan kan klara av alla ämnen i de olika yrkesprogrammen. Att läsa, skriva och räkna är

grundläggande färdigheter som krävs i alla ämnen som ingår i dagens yrkesämnen. En bedömning av möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen bör finnas.

Att lägga det primära ansvaret för denna elevgrupps kunskapsutveckling på yrkeslärare och arbetsgivare är enligt Visita varken rimligt eller hållbart.

5.2.2

Elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska kunna gå ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng om det finns särskilda skäl

Förslag: Yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska inte stå öppna för ungdomar som har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng. Om huvudmannen för utbildningen finner att det finns särskilda skäl, ska dock elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng få tas emot på ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng.

Visita tillstyrker utredningens förslag att om att yrkesutbildningar som omfattar 1 900 gymnasiepoäng inte ska stå öppna för ungdomar som har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som motsvarar minst 2 500 gymnasiepoäng.

Visita motsätter sig helt att det ska finnas möjlighet för huvudman att vid särskilda skäl låta elever behöriga till ett gymnasieprogram som motsvarar minst 2 500 gymnasiepoäng studera på yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng. De elever som är behöriga till ett nationellt program om minst 2 500 poäng skall också gå ett sådant. Att ge huvudmän möjlighet att fatta sådana beslut anser vi inte som rättssäkert för individen

5.3

Utformning av yrkesprogrammen som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

5.3.1

De nya yrkesprogrammen ska omfatta 1 900 poäng varav 1 500 poäng ska vara yrkesämnen

Förslag: De nya yrkesprogrammen ska omfatta 1 900 gymnasiepoäng. På 1 900-poängsprogrammen ska det ingå minst 1 500 gymnasiepoäng i ämnen som ger programmet dess karaktär. Tolv nya yrkesprogram ska införas.

Visita ställer sig positiv till att man väljer att inte skala bort yrkesämnen, utan att det i stort liknar dagens innehåll på yrkesprogrammet i hänsyn till antal poäng. Det är dock oroande att dessa ämnen benämns att ge programmet dess karaktär. I dagsläget finns det ämnen som ligger nära varandra och som är grundläggande ämnen och nivåer men som riktar sig mot olika inriktningar inom samma eller olika gymnasieprogram. I avsaknad av nationell styrning av innehållet bekymrar det Visita att huvudmän tillåts välja ut ämnen och nivåer upp till 1 500 poäng som ej tillsammans uppnår nivå SeQf 4 och som inte leder till att eleven blir anställningsbar.

5.3.4

Arbetsplatsförlagt lärande ska ingå med 15 veckor

Förslag: Arbetsplatsförlagt lärande ska ingå med minst 15 veckor på alla 1 900-poängsprogram.

Visita anser det mycket positivt att utredningen sätter en undre gräns som är den samma som dagens yrkesprogram. Detta ger branschen möjlighet att vara med och bidra till anställningsbarhet. Däremot ställer sig Visita kritiska till att det ska genomföras i form av arbetsplatsförlagt lärande. Vi är oroad för att en för stor del av utbildningen blir våra medlemmars ansvar. Anledningen till oron är att vi ser elevgruppen som allt för heterogen med allt för stora skillnader i förkunskaper och bakgrund. Vi föreslår att denna del av utbildningen ska kallas praktik.

5.3.5

Ett yrkesprov eller ett gymnasiearbete om 100 poäng ska ingå i de nya yrkesprogrammen

Förslag: I utbildningen på yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska det ingå ett sådant yrkesprov som omfattar 100 gymnasiepoäng som utredningen föreslår. Om det saknas yrkesprov för den valda yrkesutgången ska det i stället ingå ett gymnasiearbete om 100 gymnasiepoäng.

Visita ställer sig helt bakom att dessa utbildningar ska avslutas med ett yrkesprov. Visita ser dock ingen mening med att möjlighet att använda sig av gymnasiearbete ska ges. Dessa utbildningar ska till skillnad mot yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng enbart leda mot direkt yrkesarbete och anställningsbarhet. Att mäta ett praktiskt arbete genom yrkesprov bör kunna göras oavsett om det kan innehålla vissa teoretiska delar inom vissa yrken. Ett yrkesprov ska visa på anställningsbarhet och Visita vill poängtera vikten av att det inom ett yrke enbart kan finnas ett yrkesprov som påvisar

anställningsbarhet. Det ska alltså vara exakt samma yrkesprov för yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng som de yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng.

Vidare är det för Visita en självklarhet att det är branschens fastställda krav för yrkesprov som ligger till grund för detta. Finns det branschmodeller, eller godkända gesällbrevs bestämmelser på denna nivå inom yrket är det dessa som ska användas.

5.3.6

Yrkesutbildningsmål ska beskriva målen för 1 900-poängsprogrammen

Förslag: För varje yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska det finnas yrkesutbildningsmål som innehåller mål för programmet.

Visita ser det som självklart att dessa mål utgår från de befintliga examensmål från respektive nationellt yrkesprogram med eventuella justeringar som härrör till de gymnasiegemensamma ämnena.

5.5

Utbildningen i övrigt på 1 900-poängsprogram

5.5.1

Lärlingsutbildning

Förslag: De nya 1 900-poängsprogrammen ska kunna erbjudas i form av gymnasial lärlingsutbildning.

Visita avstyrker att yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska kunna erbjudas i form av gymnasial lärlingsutbildning. Däremot ska utbildningarna kunna erbjudas med omfattande praktiska inslag och tid på en arbetsplats.

5.5.3

Möjligheten att göra avvikelser

Förslag: Det ska vara möjligt att göra avvikelser från yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng i form av särskild variant, riksrekryterande utbildning, riksidrottsgymnasium (RIG) och nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU). En särskild variant av ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska rymmas inom yrkesutbildningsmålet för programmet. Det ska även vara möjligt för en huvudman att ansöka om riksrekryterande utbildningar med egna yrkesutbildningsmål för utbildningar som omfattar 1 900 poäng.

Visita motsätter sig helt utredningens förslag och anser som tidigare nämnts att detta riskerar att urholka de intentioner vi tror att utredningen haft för denna grupp av elever. Det är av största vikt att det finns ett utbildningsinnehåll som ska leda till anställning inom ett yrke. Att tillåta särskilda varianter eller egna yrkesutbildningsmål är inte rätt väg utan riskerar leda till en utbildning som ej garanterar anställningsbarhet.

5.6 Erbjudande, planering och dimensionering

5.6.1

Huvudmän ska dimensionera för att alla behöriga elever ska kunna få en plats på ett nationellt yrkesprogram om 1 900 eller 2 700/2 800 poäng, ett högskoleförberedande program eller programinriktat val

Förslag: När en kommun, region eller enskild huvudman bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas på nationella yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng och antalet platser på utbildningarna ska den ta hänsyn till 1. ungdomarnas efterfrågan, och 2. arbetsmarknadens behov. Erbjudandet om yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska omfatta ett allsidigt urval av sådana yrkesprogram och inriktningar på dessa program.

Visita delar utredningens uppfattning att huvudmännen ska ta hänsyn både till arbetsmarknadens behov och ungdomars efterfrågan när de dimensionerar för platser på de nya programmen. Visita menar att det är av största vikt att det finns ett behov av anställning för det yrke som utbildningen leder till då denna målgrupp av elever ska ha en säker väg in på arbetsmarknaden.

5.7 Gymnasialt yrkesutbildningsbevis

5.7.1

Gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska utfärdas efter ett avklarat yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Förslag: En gymnasieutbildning på ett yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska syfta till att uppnå kraven för en studiedokumentation som benämns gymnasialt yrkesutbildningsbevis. Myndigheten för yrkeshögskolan bör få i uppdrag att som underlag till regeringen bedöma på vilken SeQF-nivå det nya yrkesutbildningsbeviset ska inordnas

För Visita är det självklart att det inom våra yrken inte kan ifrågasättas vilken nivå denna utbildning har. En yrkesutbildning leder till ett yrke. Detta yrke kräver samma utbildning eller kunskaper och färdigheter oavsett hur de tillskansas.

Om yrkeskvalifikationer finns bedömd utifrån SeQf systemet så är det den nivån som gäller.

5.7.2

Kraven för ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska huvudsakligen omfatta yrkesämnena

Förslag: För en elev som har betyg från ett nationellt yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis utfärdas om nedanstående krav är uppnådda. Eleven ska ha godkända betyg på en utbildning som omfattar minst 1 650 godkända poäng och som innefattar minst 50 gymnasiepoäng i vart och ett av ämnena

- 1. svenska eller svenska som andraspråk*
- 2. engelska, och*
- 3. matematik.*

Även ett yrkesprov eller ett gymnasiearbete ska ingå i de godkända betygen. För ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis krävs att det i de godkända betygen om minst 1 650 gymnasiepoäng ingår godkända betyg i programgemensamma ämnen med 400 poäng. Ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska också utfärdas till en elev som begär det och som har betyg från ett yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng, om eleven inte uppfyller kraven för en yrkesexamen, men uppfyller kraven för ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis. För en person som sedan tidigare endast har ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis får, om kraven är uppfyllda, också ett examensbevis som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng utfärdas. För en elev som inte uppfyller kraven för gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska ett studiebevis utfärdas.

Visita ser positivt på att det krävs ett godkänt yrkesprov för utfärdande av ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis. Däremot ser Visita en risk i att elever från yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng kan tilldelas ett sådant då det riskerar att huvudmän erbjuder en elev ett sådant i stället för det anpassade stöd som alla elever i gymnasieskolan har rätt till.

5.7.3

Det ska vara möjligt för elever som inte klarar examen att få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis från ett yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng

Förslag: För en elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng som inte uppfyller kraven för en gymnasieexamen ska ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis utfärdas utöver ett studiebevis, om eleven uppfyller kraven för det och om eleven begär det. På yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng ska det som stödåtgärd för en elev vara möjligt att byta ut en inledande nivå om 100 gymnasiepoäng i svenska eller svenska som andraspråk engelska och matematik till två nivåer om 50 gymnasiepoäng i respektive ämne. En inledande nivå som omfattar 100 gymnasiepoäng i dessa ämnen ska också kunna omvandlas till två nivåer om 50 gymnasiepoäng inom ett individuellt anpassat program.

Visita avstyrker utredningens förslag och föreslår att det även på de nationella yrkesprogrammen som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng finns ett gymnasialt yrkesexamensbevis i det fall eleven klarat av ett av branschen fastställt yrkesprov.

5.8 Komvux och gymnasiala yrkesutbildningar som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

5.8.1

Det ska vara möjligt att få ut ett yrkesutbildningsbevis för en yrkesutbildning som omfattar 1 900 poäng även inom Komvux

Förslag: Det ska vara möjligt att begära att få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis för en yrkesutbildning som omfattar 1 900 gymnasiepoäng även inom Komvux.

Visita avstyrker utredningens förslag. Inom komvux bör utbildningen förpackas som de yrkespaket som finns varför ett yrkesutbildningsbevis blir överflödigt.

Som nämnts tidigare ska de nya yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng ha en tydlig struktur och samma innehåll som dagens yrkespaket som av branschen krävs för

anställningsbarhet. Möjlighet att komplettera en ej helt avklarad yrkesutbildning som omfattar 1 900 poäng senare ska vara en rättighet. Visita ser det som självklart att dessa avslutas med ett yrkesprov eller gesäll som säkerställer rätt kompetens och anställning i yrket.

5.9 Mer om de nya yrkesutbildningarnas benämning

Visita poängterar våra ståndpunkter kring benämningen av programmet som skrivs i 5.1.3:

Det vill säga att det ska finnas två yrkesprogram som enbart särskiljs genom antal gymnasiepoäng.

Kapitel 6. Förslag om förändringar på introduktionsprogram

6.1

Yrkesintroduktion och individuellt alternativ avskaffas

Förslag: Introduktionsprogrammen individuellt alternativ och yrkesintroduktion ska avskaffas.

Visita ser en stor potential i att dagens yrkesintroduktionsprogram skulle kunna förbättras med utgångspunkt i utredningens förslag. Däremot tillstyrker vi utredningens förslag att det avskaffas om ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng införs.

6.2

Individuellt förberedelseprogram (IMF) ska införas

6.2.2

Ungdomar som saknar behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska ha rätt att tas emot på individuellt förberedelseprogram

Förslag: Individuellt förberedelseprogram ska stå öppet för ungdomar som inte har de godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt minst nio andra ämnen som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng. Det ska dock inte stå öppet för ungdomar som ska erbjudas språkin introduktion. Om huvudmannen för utbildningen finner att det finns synnerliga skäl, får ungdomar som uppfyller behörighetskraven för ett yrkesprogram som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng tas emot till individuellt förberedelseprogram. Individuellt förberedelseprogram ska erbjudas elever från anpassade grundskolan om de önskar sådan utbildning och om det inte med hänsyn till elevens bästa finns synnerliga skäl att inte göra det

Visita ställer sig positiva till utredningens förslag då vi i dag inom våra program lyckosamt tar emot elever från dagens individuella alternativ.

6.2.3

Elever ska erbjudas yrkesämnen på individuellt förberedelseprogram

Förslag: Utbildningen på individuellt förberedelseprogram får innehålla grundskoleämnen som eleven saknar godkända betyg i. Den får även innehålla hela eller delar av nivåer i karaktärsämnen och i gymnasiegemensamma ämnen, eller annan yrkesinriktad utbildning. Om eleven har förutsättningar för att läsa hela eller delar av nivåer i gymnasieämnen ska utbildningen också innehålla sådana. Även andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling får ingå i utbildningen. För elever som inte går vidare till ett nationellt program eller programinriktat val efter ett år ska individuellt förberedelseprogram i huvudsak innehålla arbetsmarknadsinriktad utbildning där eleven bland annat ska erbjudas minst 400 gymnasiepoäng karaktärsämnen som ingår på yrkesprogram. Utbildningen på individuellt förberedelseprogram ska innehålla praktik eller arbetsplatsförlagt lärande om eleven önskar det

Visita ställer sig positiva till utredningens förslag om det utformas likt dagens individuella alternativ och innebär att eleven bedöms klara av att samläsa karaktärsämnen med elever på yrkesprogram som omfattar 2 500 eller 2 700 gymnasiepoäng men läser något grundskoleämne istället för de gymnasiegemensamma ämnena inom programmet.

6.3

Språkintröduktion (IMS)

6.3.1

Nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under sin utbildningstid på språkintröduktion

Förslag: Hela eller delar av nivåer i karaktärsämnen som ingår på yrkesprogram ska ingå i utbildningen på språkintröduktion för elever som har förutsättningar att tillgodogöra sig sådan utbildning och som har målsättningen att läsa ett yrkesprogram.

Visita tillstyrker utredningens förslag under förutsättning att yrkesutbildningen har samma struktur och innehåll som övrig utbildning som leder till yrket.

6.4

Programinriktat val (IMV)

6.4.1

En huvudman ska erbjuda programinriktat val sökbart och utformat i förväg

Förslag: Programinriktat val ska utformas för en grupp elever

Visita anser att programinriktat val ska vara sökbart på samma vis som dagens individuella alternativ.

Kapitel 7. Förslag om nya och ändrade behörighetskrav i gymnasieskolan

7.1

Behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

Förslag: För behörighet till de föreslagna nya yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng ska det ställas krav på godkända betyg i tre ämnen från grundskolan. För behörighet till ett yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng får inte krav ställas på godkända betyg i vissa angivna ämnen.

7.1.2

Godkända betyg i tre ämnen är ett rimligt krav

Som vi under punkt 5.2.1 beskriver så ser Visita svårigheter i att en elev som enbart har tre godkända betyg från grundskolan kan klara av alla ämnen i de olika yrkesprogrammen. Att läsa, skriva och räkna är grundläggande färdigheter som krävs i alla ämnen som ingår i dagens yrkesämnen. En bedömning av möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen bör finnas. Vi anser att man lägger alldeles för stort ansvar på yrkeslärare och bransch att ta sig an denna elevgrupp och ge dem de kunskaper och färdigheter som krävs för att de ska ha en god grund för att ta sig ut i yrkeslivet.

7.2

Behörighetskraven för yrkesprogram som omfattar 2 700 och 2 800 poäng ska höjas till 12 ämnen

Förslag: För behörighet till ett yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng ska det krävas godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och i minst nio andra ämnen.

Visita ställer sig mycket positiva till utredningens förslag då detta än mer likställer dagens yrkesprogram med de högskoleförberedande programmen.

Utifrån detta förslag anser Visita att vår ståndpunkt om att ändra namn på dagens yrkesprogram och högskoleförberedande program till just "gymnasieprogram" är lämpligt. Se punkt 5.1.3.

7.3

Ett års studier på ett 1 900-poängsprogram ska möjliggöra behörighet till yrkesprogram som omfattar 2 700 respektive 2 800 poäng

Förslag: I stället för kravet om tolv godkända betyg i grundskoleämnena ska behörighetskravet till yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng även kunna uppfyllas genom godkända grundskolebetyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt minst 400 godkända gymnasiepoäng i karaktärsämnena som ingår på yrkesprogram. Behörighetskravet för grundskoleämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik ska också kunna uppfyllas genom godkänt betyg i en nivå som omfattar minst 50 gymnasiepoäng i respektive gymnasieämne. Godkända betyg i vissa gymnasieämnena ska vid antagning till yrkesprogram kunna bidra till meritvärdet. Det ska gälla svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt godkända betyg i högst 400 gymnasiepoäng i karaktärsämnena som ingår på yrkesprogram. Betyg som omfattar minst 50 gymnasiepoäng i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik ska ge betygsvärden som motsvarande betyg i grundskoleämnena, det vill säga 10 för ett E, och så vidare (F=0, E=10, D=12,5, C=15, B=17,5 och A=20). Betyg i karaktärsämnena som ingår på yrkesprogram ska för varje 100 gymnasiepoäng anses motsvara ett betyg i ett grundskoleämne och tilldelas ett betygsvärde som ett sådant, till exempel för betyget E generera 10 till meritvärdet, och så vidare.

Visita anser att krav för behörighet till de gymnasieprogram som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng från ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng skall vara desamma som från grundskolan.

7.4

Behörighetskraven för introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas

Förslag: För att vara behörig till introduktionsprogrammet programinriktat val ska en elev ha godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk och:

- i engelska och matematik samt minst fem andra ämnen, eller*
- i engelska eller matematik samt minst åtta andra ämnen.*

Visita tillstyrker utredningens förslag med tillägget att en bedömning av att eleven kan tillgodose sig utbildningen görs.

7.4.5

Man kan överväga att avskaffa programinriktat val

Visita anser att programinriktat val bör finnas kvar.

Kapitel 8. Förslag om yrkesämnen på högskoleförberedande program

Visita tillstyrker utredningens förslag. Fler försöksverksamheter bör kunna vara aktuella om branscherna anser att det skulle vara lämpligt. De nationella programråden bör ges i uppdrag att utreda det vidare.

Kapitel 10. Yrkesprov

10.2

Yrkesprov – en ny beståndsdel i gymnasial yrkesutbildning

"Ökad likvärdighet och bättre kvalitet i yrkesutbildningen"

"Skolinspektionens granskning av yrkesutbildning har visat på behov av kvalitetssäkring"

10.2.1

Yrkesprov ska införas på yrkesprogram i gymnasieskolan och på nationella program med yrkesinriktning i anpassade gymnasieskolan

Förslag: Yrkesprov ska ingå i utbildningen på yrkesprogrammen i gymnasieskolan och därmed i poängplanen för yrkesprogrammen, i yrkesexamen och i det gymnasiala yrkesutbildningsbeviset. Yrkesprov får även ingå i utbildningen på yrkesinriktade program i anpassade gymnasieskolan och därmed i poängplanen för anpassade gymnasieskolan och i gymnasiebeviset avseende anpassade gymnasieskolan. Om det inte finns yrkesprov i gymnasieskolan för den yrkesutgång som eleven har valt ska gymnasiearbete ingå i elevens utbildning. Om det finns särskilda skäl får rektorn besluta att en elev ska genomföra ett gymnasiearbete i stället för ett yrkesprov, även om det finns yrkesprov för den yrkesutgång som framgår av elevens individuella studieplan. Om det finns yrkesprov i den anpassade gymnasieskolan för det yrkesområde som omfattas av elevens individuella studieplan ska eleven erbjudas att genomföra ett yrkesprov i stället för ett gymnasiearbete i anpassad gymnasieskola.

Visita anser det givet att i de gymnasieprogram som leder till en yrkesutgång ska ett sådant avslutas med ett yrkesprov. Yrkesprovet ska vara nationellt utformat och säkerställt av branschen utifrån dess behov på anställningsbarhet.

Visita menar att ett yrkesprov ej ska omfattas av poäng utan i stället likställas med dagens nationella prov som finns i de gymnasiegemensamma ämnena. Och i likhet med dem vara en sammanställd bedömning av utbildningen.

Vidare anser Visita att dagens gymnasiearbete skall finnas kvar och vara ett arbete som speglar förberedelser för högre studier i och med att dagens program förbereder för detta. Detta gymnasiearbete ska som idag vara poängsatt och av mer teoretisk karaktär men gärna med en inriktning mot vald yrkesutgång.

10.2.2

Yrkesprovets innehåll och omfattning

Förslag: Yrkesprov ska omfatta en uppgift om 100 gymnasiepoäng. Yrkesprov i anpassade gymnasieskolan ska omfatta en uppgift om 100 gymnasiepoäng i anpassade gymnasieskolan. Mål för yrkesprovet ska ingå i examensmålen och yrkesutbildningsmålen²⁰ för respektive yrkesprogram i gymnasieskolan samt i respektive program mål för nationella program med yrkesinriktning i anpassade gymnasieskolan.

Visita välkomnar en nationell styrning där branschernas inflytande formulerar hur elever ska förevisa sitt yrkeskunnande och anställningsbarhet. Flertalet branscher inklusive Visitas har idag väl fungerande och framtagna gesällprovsbestämmelser som kan jämföras med ett yrkesprov. Om sådana finns ska dessa användas för att säkerställa likvärdighet.

10.2.3

Genomförandet av yrkesprov samt bedömning och betygsättning

Förslag: Yrkesprovet ska utföras på ett sådant sätt att eleven får planera, genomföra och utvärdera det. Yrkesprovet kan genomföras på elevens APL-plats. Efter genomfört yrkesprov ska betyg sättas. Som betyg på yrkesprov i gymnasieskolan ska någon av beteckningarna E eller F användas. Betyget E ska användas om en elev har klarat yrkesprovet. I annat fall ska betyget F användas. Som betyg på yrkesprovet i anpassade gymnasieskolan ska betyget E användas om eleven har nått målen för yrkesprovet annars ska betyg inte sättas. Om en elev i gymnasieskolan har genomfört yrkesprovet och fått betyget E ska huvudmannen inte vara skyldig att låta eleven att genomföra det igen. Om en elev i anpassade gymnasieskolan inte har fått betyget E har eleven rätt att göra om yrkesprovet en gång. Rektorn ska utse en lärare som är ansvarig för yrkesprovet. Yrkesprovet ska betygsättas av en lärare samt av en medbedömare med erfarenhet av det yrkesområde som yrkesprovet avser. I föreskrifterna om yrkesprov ska Skolverket, efter samråd med berört nationellt programråd, ange vilken kompetens som krävs för att utses som medbedömare för respektive yrkesprov. Betyg i yrkesprovet ska dokumenteras i betygskatalogen och finnas med i elevens examensbevis, gymnasiala yrkesutbildningsbevis och studiebevis från gymnasieskolan samt i gymnasiebeviset från anpassad gymnasieskola. En elev i gymnasieskolan som inte har godkänt betyg på yrkesprovet ska ha rätt att genomgå prövning i det yrkesprov som ingår i elevens individuella studieplan

Visita avstyrker ovan resonemang med hänvisning till att branschernas framtagna yrkesprov ska gälla.

10.2.5

Skolverket fastställer yrkesproven – i nära samarbete med branscherna

Förslag: Skolverket ska efter samråd med berört nationellt programråd meddela föreskrifter om yrkesprov för respektive yrkesutgång i gymnasieskolan och respektive yrkesområde i anpassade gymnasieskolan. Föreskrifterna ska utgå från målen för yrkesprov i examensmålen och yrkesutbildningsmålen för yrkesprogram i gymnasieskolan och från målen för yrkesprov i programmålen för yrkesinriktade program i anpassade gymnasieskolan och ange – yrkesprovets utformning och innehåll, – planen för bedömning av yrkesprovet, samt – benämningen på det intyg som eleven ska få efter ett genomfört godkänt yrkesprov.

Visita anser inte att ett samråd garanterar branscherna ett tillräckligt stort inflytande över yrkesprovets utformning, innehåll, bedömning och benämning. Visita anser att de nationella programråden ska ha avgörande inflytande över yrkesprovets utformning, innehåll, bedömning och benämning.

10.3

Yrkesprov i kommunal vuxenutbildning

Visita anser att samma innehåll, mål och yrkesprov ska gälla för kommunal vuxenutbildning som mot gymnasial utbildning.

Jonas Siljhammar

VD, Visita

Kersti Witten

Expert kompetensförsörjning, Visita